

De Hoogtijdagen van de Sint-Martinuskerk.

Een volle kerk tijdens de zondagsmis omdat vele kerkgangers uit hun eigen kerk verdreven waren. Ze kwamen uit Bergen op Zoom, Tholen en Steenberg. Bergen op Zoom lag op "drie kwartier gaens" (er werd in die tijd kennelijk flink doorgewandeld). De meest vermogende bezoekers kwamen ongetwijfeld per koets, wat geresulteerd moet hebben in een rij wachtende koetsjes met paarden in de buurt van de kerk. De misgewaden en het liturgisch zilverwerk, die in Bergen op Zoom verborgen moesten worden gehouden, werden voor iedere mis heen en weer gebracht.

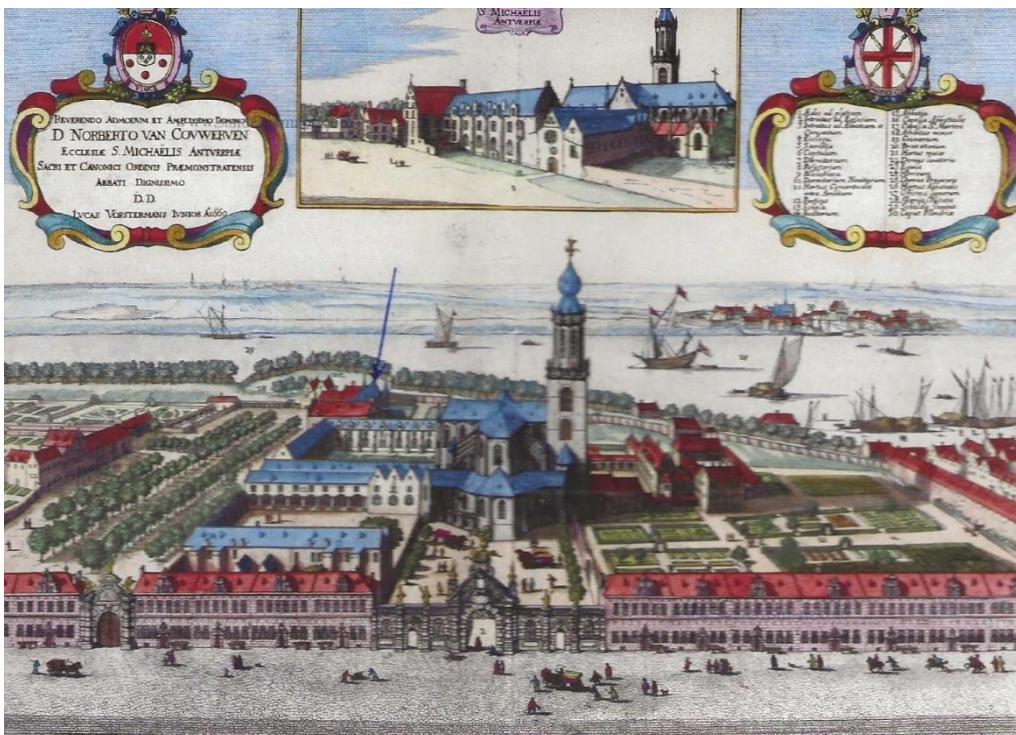
Dit was de situatie tijdens de meest veelbewogen periode van de kerk, tussen 1580 en 1647. Het gebeurde allemaal tijdens de gecompliceerde periode van de 80-Jarige Oorlog. De bestuurlijke macht van het opkomende calvinisme verbreidde zich tot in het noordelijke deel van het huidige België. De katholieken werden langzaam maar zeker uit hun kerken verjaagd. Bij de Vrede van Munster (1648) werden tenslotte alle katholieke kerken aan de calvinisten toegewezen.

De Halsterse Sint-Martinuskerk is echter tijdens die gehele periode in katholieke handen kunnen blijven (tot 1647). Hoe was dat mogelijk?

Daarvoor moeten we terug naar de nu verdwenen Antwerpse Sint Michielsabdij.

Weinigen zullen weten dat **Antwerpen** aan de zuidgrens van de stad ooit een gigantische abdij bezat die een rol heeft gespeeld in de Nederlandse geschiedenis en die ook voor de Sint-Martinuskerk belangrijk is geweest. Het gaat om de **Sint -Michielsabdij**, gesticht door Norbertus van Genep in 1124. Hij stichtte nog andere Norbertijner abdijen, o.a. de Abdij van Middelburg in 1127.

Wie Antwerpen per auto bezocht, parkeerde vaak op het parkeerterrein tussen de Sint-Michielskaai en de Schelde, niet beseffend dat daar ooit een deel van de Abdij lag. De fundamenten daarvan zijn onlangs blootgelegd. (2021-2023). Het parkeerterrein is nu een soort recreatiegebied geworden.

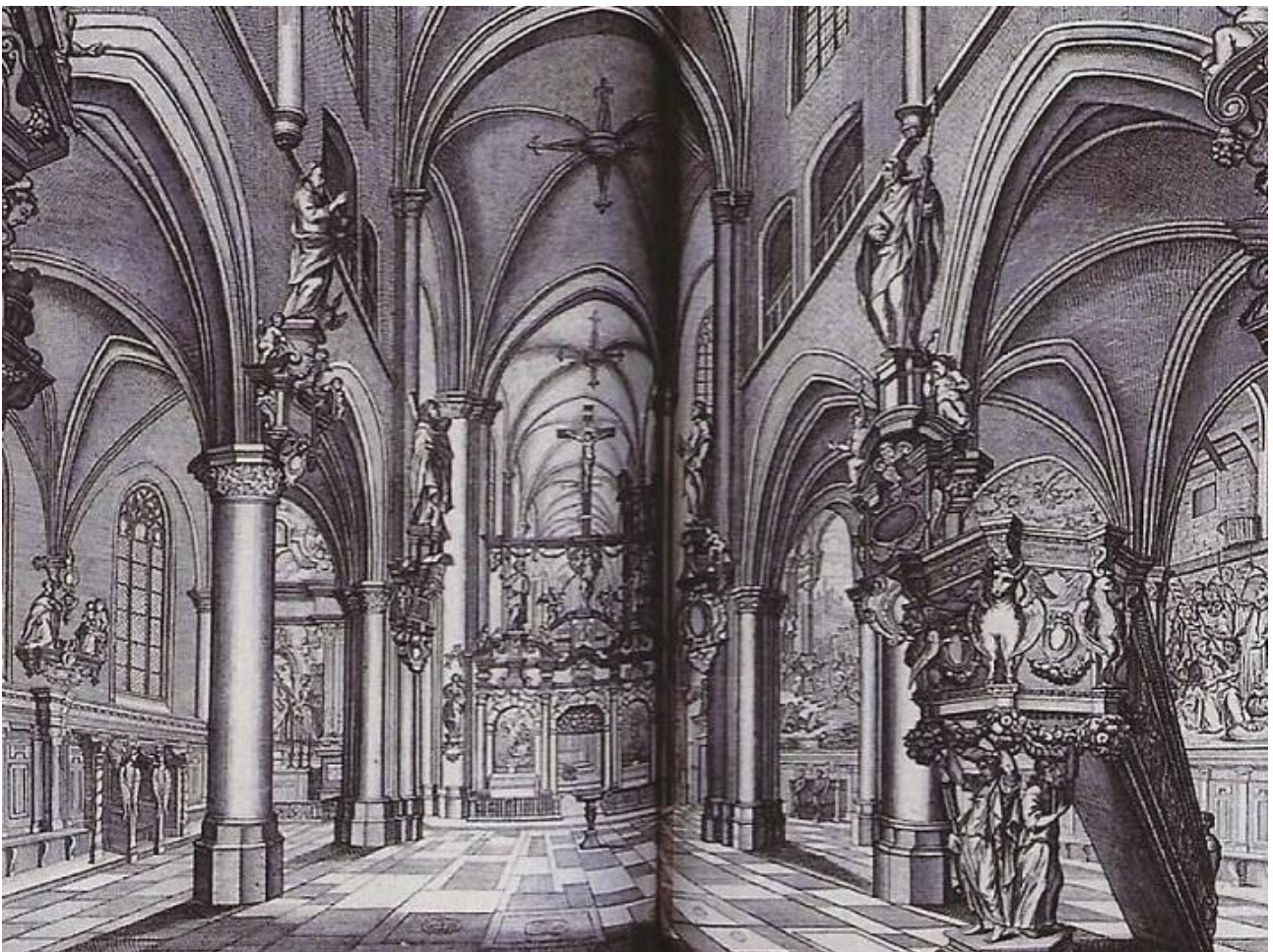
De Sint-Michielsabdij met het Prinsenhof bij de pijl.

De Sint-Michielsabdij, gelegen tussen de huidige Kloosterstraat en de Schelde, was een stadswijk op zich, volledig ommuurd, met een abtswoning, gotische kerk, klooster, kapittelzaal, slaapzaal, refter en een bibliotheek. Aan de zuidkant van het abdijterrein bevond zich een afgeschermd wijk, het Prinsenhof, waar vorstelijke gasten voor korte of lange tijd een veilig onderkomen werd geboden.

Daartoe behoorde ook Willem van Oranje. Hij had daar zijn verblijf van half september tot half november 1577. Antwerpen was toen bestuurlijk in handen van de calvinisten (1577-1585). Om die reden waren de kloosterlingen gevlucht naar een van de zes zuidelijker gelegen Norbertijner abdijen. Willem van Oranje leidde van daaruit de Nederlandse opstand tegen Spanje. Door zijn toedoen kreeg het calvinisme in het huidige Noord-België zelfs meer aanhang dan in Holland en Zeeland. Hij verhuisde naar het grote verdedigingsfort De Citadel aan de zuidkant van de abdij. Hij woonde daar met Charlotte de Bourbon, zijn derde echtgenote, met wie hij in 1575 getrouwd was in de Grote Kerk in Brielle, en die hem zes kinderen zou schenken.

Zijn veiligheid was er echter relatief, want een 19-jarige geestelijk labiele huurmoordenaar, Jean Jaureguy, wist hem te benaderen met een petitie en schoot hem in nek en linker kaakbeen. Charlotte verzorgde hem langdurig, maar stierf 2 maanden later aan uitputting en een longontsteking (1582).

Kort daarna huwde hij Louise de Coligny, in Antwerpen, dus vrijwel zeker in de gotische kerk van de Sint Michielsabdij, hierbij afgebeeld.

Binnen gezicht van de verdwenen kerk van de Sint-Michielsabdij in Antwerpen, uit de Acta Sanctorum.

Drie maanden later verhuisde het echtpaar naar de Abdij van Middelburg, alvorens zich in het Prinsenhof in Delft te vestigen (nov. 1583). Daar zou hij 8 maanden later worden vermoord. In 1585 slaagden de Spanjaarden er tenslotte in de calvinisten uit Antwerpen te verjagen. In de Zuidelijke/Spaanse Nederlanden zou tenslotte het katholieke geloof zegevieren.

In Bergen op Zoom gebeurde het omgekeerde. Slecht betaalde huursoldaten, die Bergen op Zoom tegen de Spanjaarden moesten verdedigen, ontketenden in 1580 tot tweemaal toe een beeldenstorm. De Sint-Gertrudiskerk werd geplunderd, fungeerde nog even als opslagplaats en kazerne maar kwam in 1586 in handen van de Nederduits Gereformeerden. (Pas in 1816 zullen ze Nederlands Hervormden genoemd worden)

De Bergse katholieken hadden dus geen kerk meer, maar het werd hun wel toegestaan samen te komen, tegen betaling, in een niet als kerk herkenbaar gebouw, het liefst buiten de bebouwde kom. Men vergeleek zo'n kerk vaak met een schaapskooi.

Voor de gegoede katholieken, gewend aan een bij hen passend decor van pracht en praal, vaak recht hebbend op een herenbank van waaruit zij konden neerkijken op de mensen die staande de mis moesten bijwonen, vonden zo'n schaapskooi ver beneden hun waardigheid. Ze vonden echter een passend toevluchtsoord, op "drie kwartier gaens", in de Halsterse kruisbasiliek die tussen ongeveer 1440 en 1502 aanzienlijk was uitgebreid en verfraaid. In nog twee dichtbijgelegen plaatsen verloren de katholieken hun kerk: de OLV Kerk in Tholen (1578) en de Sint Jacobskerk in Steenberg (1591). Ook zij weken voor een deel uit naar de Halsterse Sint-Martinuskerk. Het moet er dus zeer druk zijn geweest tijdens de missen, de vele heiligendagen en de processies.

Tussen 1636 en 1640 werden er alleen al uit Bergen op Zoom 50 dopelingen geregistreerd. Tussen 1640 en 1649 werden in totaal 1131 kinderen gedoopt, waarvan er 467 uit Bergen op Zoom afkomstig waren (de laatste 2 jaren van die periode moest men uitwijken naar een schuilkerk bij Lepelstraat). Dezelfde doopvoet uit 1549 en de zuil van 1580 waarbij deze doopplichtigheden plaatsvonden, destijds achter in de kerk wellicht ten zuiden van de toren, staan nu nog steeds, na een avontuurlijk bestaan, op een prominente plaats bij de preekstoel.

Omdat het gebied onder gereformeerd bewind stond, kregen de katholieken steeds meer te maken met kritiek en bedreigingen. Dat ze een volwaardige fraaie kerk konden bezoeken in plaats van een onopvallende "schaapskooi", zette veel kwaad bloed. Tekenend voor die dreigende sfeer is dat tussen 1591 en 1635 het liturgisch zilver en de liturgische gewaden in Bergen op Zoom verborgen werden en voor iedere mis naar Halsteren werden vervoerd.

Bij het in Antwerpen getekende Twaalfjarig Bestand (1609-1621) was bepaald dat missen in dorpen werden toegestaan, dat de roomse dienst daar niet mocht worden belemmerd en dat opzettelijke provocaties door fanatieke gereformeerde predikanten verboden waren.

Aan die voorwaarden is in Halsteren bepaald niet voldaan.

Dat de kerk onder deze omstandigheden niettemin tot 1647 in katholieke handen is gebleven, is uitsluitend toe te schrijven aan de contacten die Bergse katholieken en speciaal de kring rondom de katholieke Markiezin bezaten met het Bisdom Antwerpen, waartoe Bergen op Zoom, Halsteren en Steenberg behoorde.

De Antwerpse Sint-Michielsabdij was bij uitstek de plaats waar geestelijken konden worden gevonden die vanuit de Martinuskerk voldoende tegenwicht konden bieden aan mogelijke

confrontaties.

Het Bisdom Antwerpen vond kennelijk voldoende argumenten om **de Martinuskerk als vooruitgeschoven post in de Noordelijke Nederlanden** te handhaven **in de strijd van de contrareformatie, de katholieke reactie op de hervorming.**

Dat resulteerde tenslotte in de benoeming van twee vooraanstaande geestelijken die bereid werden gevonden hun glanzende carrière aan de Michielsabdij op te geven voor een onzekere toekomst in het verre Halsterse kerkje, temidden van een ronduit vijandige omgeving.

De eerste was **Melchior Mandemaeckers. (1588-1631)**

Hij voltooide op 23-jarige leeftijd zijn klooster- en wellicht ook universitaire opleiding, werd novicemeester (opleider van de beginnende kloosterlingen, een verantwoordelijke taak), professor der godgeleerdheid en zelfs prior (hoofd van het binnen de abdij gelegen klooster). Daarnaast was hij auteur van wetenschappelijke werken. Hij werd waarschijnlijk in 1624 in Halsteren benoemd (dit op grond van het gegeven dat zijn voorganger in dat jaar bezig was zijn vertrek voor te bereiden).

Het is aannemelijk dat hij, net als zijn opvolger Mattheus de Beer, regelmatig voor verplichtingen naar zijn Antwerpse abdij moest terugkeren.

Toen in 1629 de 88-jarige Abt van de St. Michielsabdij stierf (Matthaeus Yrsselius, die door de Spaanse verovering van Middelburg in 1574 moest vluchten uit zijn Norbertijner Abdij aldaar en die in 1614 benoemd werd tot abt van de Michielsabdij), behoorde Melchior tot de meest kanshebbende kandidaten om hem op te volgen.

Het schilderij dat Peter Paul Rubens maakte van de abt, toont hoe de Norbertijnen gekleed waren. Ze werden om die reden ook wel Witheren genoemd.

Merkwaardig te bedenken dat de Martinuskerk enige tijd bediend is door in het wit geklede en Vlaamssprekende geestelijken.

Matthaeus Yrsselius (1541-1629), de Abt van de Sint-Michielsabdij, die zowel Melchior Mandemaeckers, Mattheus de Beer, Andreas Colijns de Nole als Peter Paul Rubens gekend hebben. Het habijt toont waarom de Norbertijnen ook Witheren genoemd werden.

Schilderij van Peter Paul Rubens die in de abdij "kind aan huis" was.

Hij ging voortvarend te werk, organiseerde in 1630 een grote processie hoewel dat tijdens en na het Twaalfjarig Bestand (1609-1621) verboden was. Dat kwam hem op een reprimande van het Bergse bestuur te staan. Het was verboden processies en “andere pauselijke bijgelovigheden” te organiseren. Hij stierf in 1631 in Halsteren, wellicht vrij onverwacht, op 43-jarige leeftijd.

(Het komt nogal eens voor dat men, op grond van verouderde onderzoeken, afwijkende en nooit gecorrigeerde gegevens vindt. De sterfdatum van Melchior zou 1629 zijn, maar in dat geval zou hij in 1630 geen processie hebben kunnen organiseren en in botsing zijn gekomen met het Bergse bestuur.) Bovendien wordt zijn opvolger pas in 1631 benoemd. De bedreigde Halsterse kerk 2 jaar zonder pastorale leider in de steek laten, zou ondenkbaar zijn.

In samenspraak met de Bisschop van Antwerpen benoemde de Markiezin van Bergen op Zoom, op 16 mei 1631, **Mattheus de Beer (1598-1653) tot pastoor van Halsteren**.

Hij behoorde zeer waarschijnlijk tot één van de vele Belgische adellijke families.

Daar was het gebruikelijk dat de oudste zoon, met het familiekapitaal, de mogelijkheden kreeg voor een bestuurlijke carrière, terwijl de tweede zoon werd voorbestemd voor een hoog kerkelijk ambt. Aan beide voorwaarden werd hier voldaan.

Martinus de Beer, broer van Mattheus, kocht het ambt van drossaard/schout van Wouw, Moerstraten, Nieuw-Vossemeer, Dambrugge, Merksem, Wuustwezel, Borgvliet en Woensdrecht. Hij woonde als baljuw in Halsteren (1634-1637) waar hij inmiddels voor zijn broer Mattheus een grote pastorie had laten bouwen. Deze kreeg de naam “Blanchefleur”, een welbewust gekozen naam met een symbolische inhoud. Zie eind van het artikel.

Mattheus legde in de Sint-Michielsabdij, na zijn studie voor monnik, zijn kloostergeloften af in 1617. In 1624 voltooide hij aan de Universiteit van Leuven de studie Godegeleerdheid.

In 1627 kreeg hij namens het Bisdome van Antwerpen de eervolle opdracht het gebeente van Norbertus (stichter van de Norbertijner orde en van de Sint Michielsabdij in 1124 en voormalig bisschop van Maagdenburg) vanuit Maagdenburg te begeleiden naar de Norbertijner Strahovabdij bij Praag. Dat betekende, zeker in die tijd, een enorme reis. Vanaf 1627 was hij professor in de filosofie en “conciërge” (geen “koster” maar procurator/rentmeester, vervanger van de abt, een hoge post die meestal werd toegekend aan adellijke personen).

Ook hij was in 1629 één van de kanshebbende kandidaten om de gestorven abt Yrseus op te volgen. Opgemerkt dient te worden dat in die tijd de waardigheid van de abt gelijkwaardig was aan die van de bisschop.

Het was deze vooraanstaande geestelijke die vanuit de Sint-Michielsabdij naar het Halsterse kerkje werd gezonden om daar, in een vijandige sfeer, het katholieke geloof te verdedigen tegen de aanvallen van het Bergse Nederduitsch Gereformeerde bestuur en de Nederduitsch Gereformeerde predikanten.

Hij leidde tussen 1631 en 1635 een belangrijke restauratie van de kerk, bekostigd met leningen van de markiezin en van zijn broer Martinus. Daarbij is tevens de restauratie van het gemeentehuis gerealiseerd (1633).

Hier dient een opmerkelijk reisverslag te worden vermeld van Baron A.E.J. Van Voorst tot Voorst, commissaris van de Koningin in Noord-Brabant van 1894 tot 1928. Hij schrijft na een

werkbezoek aan Halsteren op 18 augustus 1917, over **het gemeentehuis**:

Het is een juweeltje van bouwkunst, en komt, in 1580 gebouwd, in 1633 herbouwd, bijzonder goed uit tegenover de oude typische dorpskerk."

De baron gaat hierbij dus uit van een bron die aangeeft dat **1633 niet de bouwdatum is maar de restauratie aanduidt**.

Pastoor De Beer boezemde, met zijn relaties in hogere kringen, zijn kennis en welbespraaktheid, groot ontzag in. Hij werd al spoedig "de paepe van Halteren" genoemd, de Martinuskerk was "de paepsche kerke". Mede door zijn geleerde geschriften, zijn goede afkomst en zijn relaties met de maatschappelijke bovenlaag van het Markizaat, zorgde hij voor een katholieke herleving in het huidige West-Brabant.

Hij initieerde doop- en huwelijksregisters. Uit die registers blijkt ook dat hij zich nogal eens moest laten vervangen door kapelaans, wellicht omdat hij in zijn Antwerpse abdij nog steeds belast was met bestuurlijke taken.

Nog een teken dat pastoor De Beer in hoog aanzien stond, is het gegeven dat hij tegen het einde van de 80-Jarige Oorlog, in 1647 (of reeds in 1646) naar de vredesbesprekingen in Munster gezonden werd, als afgevaardigde van het bisdom Antwerpen. Bij de Vrede van Munster (in 1648) werd bepaald dat in de Noordelijke Nederlanden alle katholieke kerken in gereformeerde handen zouden overgaan. Daar heeft het gereformeerde Bergse bestuur echter niet op willen wachten: de "paepe" was afwezig, dus de Martinuskerk werd al in **1647** voor de katholieken gesloten. Een handjevol gereformeerden zou voortaan de kerk vullen, en de vele katholieken uit Bergen op Zoom, Tholen en Steenberghe, moesten hun toevlucht maar zoeken in o.a. een schuilkerk ("schaapskooi") bij Lepelstraat.

De pastorie, het persoonlijke eigendom van De Beer, maar die hij inmiddels op naam van zijn broer Martinus had laten schrijven, was reeds door de predikant Ds. Finson in beslag genomen.

De Beer vond bij zijn terugkomst gastvrijheid ten huize van de schout Martinus Pauwels van Lanschot (1605-1689) (zijn grafzerk bevindt zich in het koor) van wie hij in 1635 het huwelijk had ingezegend. Van daaruit zette hij de missen voort in de schuilkerk bij Lepelstraat. Dat alles had zonder twijfel veel van zijn gezondheid geëist. Toen hij zijn einde voelde naderen, nam hij voor het laatst de postkoets naar zijn Michielsabdij waar hij kort daarna, op 22 februari 1653, overleed en begraven is.

Tijdens de afwezigheden van Mattheus de Beer werd hij vervangen door kapelaans.

Eén van hen was **Andreas (Andries) Colijns de Nole (1598-1638)**. Ze waren leeftijdgenoten, beide geboren in 1598, en hadden elkaar in de Sint-Michielsabdij leren kennen.

*Gravure van Pieter de Jodel II
Naar schilderij van Anthony van Dijck.*

Andreas was een telg uit een beroemde familie van beeldhouwers. Zijn vader, Johannes/Hans/Jan Colijns de Nole, beheerde met zijn broer Robbert/Robrecht, in Antwerpen een van de bekendste beeldhouwersateliers uit die tijd. Talloze schitterende marmeren beelden, altaren etc. zijn van hun hand, voor een deel nog steeds te bewonderen.

Tijdens de Beeldenstormen van 1566 en 1580 waren de kerkinterieurs ernstig beschadigd. In de Zuidelijke Nederlanden echter wist de katholieke godsdienst zich staande te houden, onder andere door te reageren met een complete en weelderige herinrichting van de kerken. Vele beeldhouwers, beeldsnijders, kunstschilders en schrijnwerkers hadden hun handen vol met het vervaardigen van kunstwerken die een steeds uitbundiger karakter kregen, van barok tot rococo.

Ook Andreas volgde het traject van beeldhouwer. Hij keerde in 1622 terug van een studieverblijf in Rome. In dat jaar vervaardigde hij, samen met zijn oom Robbert, hof - beeldhouwer, het imposante hoofdaltaar in de Basiliek van het bedevaartsoord Scherpenheuvel (nog steeds daar te bewonderen, de reis waard).

In dat jaar nog trouwde hij met Maria de Vernis. Ze kregen een dochter, Susanna, genoemd naar de moeder van Andreas. Helaas overleed zijn vrouw al heel spoedig, in 1627. Vreemd genoeg begon hij in datzelfde jaar in de Michielsabdij aan de opleiding tot monnik.

Barok Hoofdaltaar in Basiliek van Scherpenheuvel, vervaardigd 1622 door Andreas Colijns de Nole en zijn oom Robbert Colijns de Nole.

Niet bekend is in hoeverre hij dat traject heeft afgemaakt, maar hij moet daar noodzakelijkerwijs Mattheus de Beer hebben leren kennen, wellicht al vroeger, omdat zijn vader, Hans Colijns de Nole, daar bekend was als beeldhouwer. Ook de hofschilder **Peter Paul Rubens** was er vaak aanwezig. Hij vervaardigde voor de abdij vele schilderwerken en maakte vaak de ontwerpen voor de beeldhouwwerken van de **vennootschap Hans en Robbert Colijns de Nole**.

Na de dood van Hans Colijns de Nole, in 1624, bekostigde zijn vrouw, Susanna de Bruyn, een kostbaar altaarkroonwerk voor de St. Norbertuskapel in de Michielsabdij.

Toen Mattheus de Beer in 1631 pastoor werd in Halsteren, was het dus niet vreemd dat hij Andreas vroeg hem een of meer keren te vervangen.

In 1624 is de vader van Andreas, Hans Colijns de Nole, overleden en begraven in de Sint-Jacobskerk in Antwerpen. Daar zou ook Rubens in 1640 begraven worden.

J.B. Krüger, pastoor en tevens archivaris in Hoogerheide, publiceerde in 1877 zijn "Kerkelijke Geschiedenis van het Bisdom Breda". Hij veronderstelde daarin abusievelijk dat het **orgeloksaal van de Martinuskerk in 1643** vervaardigd zou zijn door Hans Colijns de Nole, alleen op grond van het gegeven dat zijn zoon Andreas enige tijd in Halsteren als kapelaan fungeerde. Hij wist niet dat de veronderstelde beeldhouwer toen al bijna 20 jaar dood was (1624). Als gevolg hiervan wordt nog steeds in alle publicaties Hans Colijns de Nole als de maker vermeld.

Wie heeft het dan wel gebouwd? Robbert, de broer van Hans, wees kort voor zijn dood per testament Andreas aan als eigenaar van zijn atelier. Hij stierf in 1836.

Andreas is niet zo lang daarna gestorven: in 1638. De maker van het oksaal uit 1643 blijft dus onbekend.

De gegevens waarover Krüger in zijn tijd kon beschikken waren incompleet en soms onjuist: de sterfdatum van Hans was hem onbekend. Andreas zou volgens hem de broer van Robbert zijn. Andreas zou gedoopt zijn in 1603 en gestorven in 1641 in Meir.

De evenwichtige en sobere vormgeving van het **snijwerk van het Halsterse oksaal** contrasteert met het in die tijd steeds overdadiger wordende en flamboyante barokke snijwerk uit de toenmalige Zuidelijke Nederlanden, met Antwerpen en Mechelen als centra. Daarom lijkt het meer voor de hand liggend de maker van het oksaal dichtbij te zoeken, bijvoorbeeld in het huidige Noord-Brabant. In de studie betreffende onze preekstoel ("Ode aan de Preekstoel") valt het vakmanschap op van Brabantse beeldsnijders, gewoon in het

Brabant van de toenmalige Noordelijke Nederlanden. Opmerkelijk is dat de aanschaf en de plaatsing van het oksaal in 1643, door archivaris Delahaye in zijn "Zeven eeuwen Halsteren" wordt toegeschreven aan de gereformeerden. De kerk was toen nog steeds in katholieke handen en zou dat nog 4 jaar blijven.

*Orgeloksaal, van 1643 tot 1911 in de Sint-Martinuskerk, overgebracht naar de Quirinuskerk.
Maker onbekend, wellicht een Noord-Brabantse schrijnwerker.*

In 1644 werd in het jaarlijkse visitatieverslag van de landdeken Arnoldus Hesselius de recente aanwezigheid van het oksaal vermeld, een extra bewijs dat het oksaal in 1643 door de katholieken is geplaatst. Het zal zeer waarschijnlijk zijn bekostigd vanuit een gift of een legaat. Opmerkelijk is ook dat de nieuwe aanwinst, ondanks de dreigende situatie, duidt op het vertrouwen dat de katholieken toen kennelijk nog hadden in hun toekomst in de Sint-Martinuskerk.

Nog een interessant gegeven rondom **Andreas (Andries) Colijns de Nole**.

Zijn dochter, Susanna Colijns de Nole, ontmoet de kunstschilder **Jan Lievens** tijdens zijn verblijf in Antwerpen (1635-1644). Hij was in zijn tijd beroemder dan **Rembrandt**. Volgens Constantijn Huygens deelden zij beiden een werkplaats van 1626 tot 1631. Jan Lievens en Susanna Colijns de Nole trouwen in 1638, het sterfjaar van oom Robbert, en krijgen een kind: **Jan Andreas Lievens** (1644-1680) die ook een bekend schilder zal worden. In 1644 overlijdt Susanna (kort na de geboorte?). Jan Lievens vertrekt datzelfde jaar naar Amsterdam en hertrouwt daar in 1648.

*Vrouw en dochter van
Andreas Colijns de
Nole.
De dochter zou
trouwen met Jan
Lievens.*

*Schilderij van
Anthony van Dyck.*

Hoe verplaatsten de Halsterse pastoors zich tussen Halsteren en de Antwerpse Sint- Michielsabdij?

Er was een bootverbinding tussen Antwerpen en Tholen met een aanlegplaats ter hoogte van het huidige viaduct ten noorden van de Oesterdamsluis, maar tussen 1587 en 1795

blokkeerden de Noordelijke Nederlanden de Schelde bij de Antwerpse haven met een rij aaneengesloten boten. Onze pastoors waren dus hoogstwaarschijnlijk aangewezen op de postkoetsverbinding die vanuit Antwerpen, tussen Hoogerheide en Huijbergen door, richting Bergen op Zoom voerde. De uitgang in de noordelijke muur van de Michielsabdij lag tegenover de wachttruimtes voor zowel de postkoets als de boot. Deze laatste was via een trap naar een lagergelegen haventje te bereiken.

De twee wachtlokalen tegenover de Noordingang van de abdij op een 17^e eeuwse gravure. (zie pijl onderin)

De gehele abdij is rond 1800 door Franse en Noord-Nederlandse legers verwoest. De wachthuisjes echter zijn nog steeds intact! De twee nu gekoppelde 16^e -eeuwse natuurstenen huisjes met de namen "**Het Peerdeken**" en "**Den Boot**", zijn te vinden in de Kromme-Elleboogstraat nr. 5 en nr. 7. Hier zijn dus Melchior Mandemaeckers en vooral Mattheus de Beer vele malen in- en uitgestapt.

De twee 16^e eeuwse wachtlokalen aan de Kromme Elleboog 5-7 voor postkoets en boot t.o. Noordingang Sint-Michielsabdij.

De **pastorie** van Mattheus de Beer, gefinancierd door zijn broer Martinus, ontving de naam **"Blanchefleur"**. Dat was **geen willekeurige keuze**. De naam verwijst naar een beroemde Oudfranse ridderroman "Floire et Blanceflor" uit ongeveer 1150, ruim een eeuw later in het Middelnederlands verschenen als "Floris ende Blancefloer"

De inhoud zeer in het kort:

Een jonge Spaanse islamitische prins, Floris, wordt verliefd op een christelijk burgermeisje, Blancefloer. Om verder contact te vermijden wordt zij door haar vader verkocht aan een emir in Babylon bij wie ze een zekere dood tegemoet gaat. Floris spoort haar op en slaagt erin haar te bevrijden en te huwen. Hij bekeert zich daarbij tot het christendom en wordt koning van Spanje.

"Blanchefleur" symboliseert het door de Reformatie achtervolgde katholieke geloof dat bevrijd wordt dankzij de Contrareformatie.

De naam Blanchefleur was dus een duidelijk teken van verzet tegen een vijandige omgeving, en vooral: de aankondiging van een mogelijke toekomstige overwinning.

De pastorie, afwisselend in protestantse en katholieke handen, heeft lang mogen bestaan. Hij werd met een etage verhoogd, kreeg gezelschap van een fraai landhuis en een even fraai Gasthuis voor zieken en ouderen. Dit Gasthuis werd in 1900 uitgebreid met een grote kapel die een geliefde trouwlocatie zou worden.

Zo was er een stijlvolle laan ontstaan, een sieraad voor Halsteren. Maar het Gasthuis werd in 1963 uitgebreid met een moderne vleugel die tegen de pastorie werd aangebouwd. Dat was de opmaat voor een naderend einde.

Pastorie uit 1633, reeds omsloten door Huize "St. Elisabeth", in afwachting van de sloop.

In 1977-1978 stonden het Gasthuis, de Kapel en de Pastorie nieuwe uitbreidingsplannen in de weg en werden gesloopt om plaats te maken voor een Lego-achtig bouwsel dat inmiddels ook alweer is gesloopt (2022).

Gemeentelijke Monumentenstatus en de status van "Beschermd Dorpsgezicht" blijken vaak weerloos tegen vermeende vooruitgang, financiële plaatjes en bovenal tegenover onverschilligheid jegens, en vernieuwingsdrift ten koste van onvervangbaar historisch erfgoed.

Het **Kerkpad**, het voetpad tussen de kerk en de toenmalige pastorie, is nog de enige herinnering aan een verdwenen onvervangbaar stuk verleden, in een dorp dat toch al niet zo rijk is aan historische monumenten.

Einde Kerkpad met zicht op verdwenen Pastorie.